

NGUYỄN THỊ TRIỀU TIÊN (Chủ biên)
PHAN THỊ NGÀ - NGUYỄN THỊ DIỆU HÀ - ĐÀO THỊ LINH GIANG

GIÁO DỤC KỸ NĂNG QUAN SÁT CHO TRẺ MẪU GIÁO 5-6 TUỔI

QUA TRÒ CHƠI HỌC TẬP

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI

GIÁO DỤC KỸ NĂNG QUAN SÁT
CHO TRẺ MẪU GIÁO 5-6 TUỔI QUA TRÒ CHƠI HỌC TẬP

NGUYỄN THỊ TRIỀU TIÊN (Chủ biên)
PHAN THỊ NGÀ - NGUYỄN THỊ DIỆU HÀ - ĐÀO THỊ LINH GIANG

GIÁO DỤC KỸ NĂNG QUAN SÁT

CHO TRẺ MẪU GIÁO 5-6 TUỔI QUA TRÒ CHƠI HỌC TẬP

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI

MỤC LỤC

LỜI NÓI ĐẦU	11
-------------------	----

PHẦN 1

TRÒ CHƠI HỌC TẬP VỚI VIỆC GIÁO DỤC KỸ NĂNG QUAN SÁT CHO TRẺ MẪU GIÁO 5-6 TUỔI

1.1.	Một số khái niệm cơ bản	15
1.1.1.	Khái niệm "kỹ năng quan sát"	15
1.1.2.	Khái niệm "trò chơi học tập"	18
1.1.3.	Khái niệm "giáo dục kỹ năng quan sát" cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi qua trò chơi học tập	20
1.2.	Kỹ năng quan sát của trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi.....	20
1.2.1.	Cấu trúc kỹ năng quan sát của trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi	20
1.2.2.	Các thành phần tâm lý tham gia vào quá trình phát triển kỹ năng quan sát của trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi	22
1.2.3.	Đặc điểm kỹ năng quan sát của trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi	25
1.2.4.	Biểu hiện kỹ năng quan sát của trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi.....	28
1.2.5.	Các giai đoạn phát triển kỹ năng quan sát cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi	30
1.3.	Trò chơi học tập của trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi	33
1.3.1.	Cấu trúc trò chơi học tập.....	33
1.3.2.	Đặc điểm trò chơi học tập của trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi.....	35
1.3.3.	Phân loại trò chơi học tập.....	37
1.4.	Quá trình giáo dục kỹ năng quan sát cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi qua trò chơi học tập ở trường mầm non.....	44
1.4.1.	Mục tiêu giáo dục kỹ năng quan sát cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi qua trò chơi học tập	44
1.4.2.	Nội dung giáo dục kỹ năng quan sát cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi qua trò chơi học tập	45
1.4.3.	Phương pháp giáo dục kỹ năng quan sát cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi qua trò chơi học tập	46

1.4.4.	Hình thức giáo dục kỹ năng quan sát cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi qua trò chơi học tập	47
1.4.5.	Đánh giá kết quả giáo dục kỹ năng quan sát cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi qua trò chơi học tập	49
1.4.6.	Vai trò của trò chơi học tập trong việc giáo dục kỹ năng quan sát cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi.....	50
1.5.	Các yếu tố ảnh hưởng đến giáo dục kỹ năng quan sát cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi qua trò chơi học tập	54
1.5.1.	Yếu tố thuộc về cá nhân trẻ.....	54
1.5.2.	Yếu tố thuộc về môi trường giáo dục, điều kiện cơ sở vật chất	56
1.5.3.	Yếu tố thuộc về giáo viên	57

PHẦN 2

BIỆN PHÁP GIÁO DỤC KỸ NĂNG QUAN SÁT TRẺ MẪU GIÁO 5-6 TUỔI QUA TRÒ CHƠI HỌC TẬP

2.1.	Nguyên tắc xây dựng biện pháp giáo dục kỹ năng quan sát qua trò chơi học tập cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi	59
2.1.1.	Đảm bảo phù hợp với mục tiêu giáo dục kỹ năng quan sát cho trẻ.....	59
2.1.2.	Đảm bảo phù hợp với đặc điểm trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi.....	59
2.1.3.	Đảm bảo phải phù hợp với quá trình giáo dục kỹ năng quan sát của trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi	60
2.1.4.	Đảm bảo tạo nhiều cơ hội cho trẻ được thực hành và trải nghiệm.....	60
2.1.5.	Đảm bảo tính khả thi	60
2.2.	Các biện pháp giáo dục kỹ năng quan sát cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi qua trò chơi học tập	60
2.2.1.	Nhóm biện pháp chuẩn bị các điều kiện giáo dục kỹ năng quan sát cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi qua trò chơi học tập	62
2.2.2.	Nhóm biện pháp tổ chức hoạt động giáo dục kỹ năng quan sát cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi qua trò chơi học tập	75
2.2.3.	Nhóm biện pháp đánh giá kỹ năng quan sát của trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi qua trò chơi học tập	88
2.2.4.	Mối quan hệ giữa các biện pháp giáo dục kỹ năng quan sát cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi qua trò chơi học tập	93

PHẦN 3**HỆ THỐNG TRÒ CHƠI HỌC TẬP****PHÁT TRIỂN KỸ NĂNG QUAN SÁT CHO TRẺ MẪU GIÁO 5-6 TUỔI**

3.1.	Trò chơi học tập với hành động so sánh	95
3.1.1.	Trò chơi 1: Đồ vật giống nhau	95
3.1.2.	Trò chơi 2: Tìm bóng.....	98
3.1.3.	Trò chơi 3: Đối tượng khác loại.....	100
3.1.4.	Trò chơi 4: Bé tập so sánh	104
3.1.5.	Trò chơi 5: Ghép đôi	107
3.1.6.	Trò chơi 6: Có gì khác nhau?	110
3.1.7.	Trò chơi 7: Nhiều hơn - ít hơn.....	113
3.1.8.	Trò chơi 8: Domino	116
3.2.	Trò chơi học tập với hành động giấu - tìm	119
3.2.1.	Trò chơi 1: Bức tranh hoàn hảo	119
3.2.2.	Trò chơi 2: Những con số sắc màu.....	121
3.2.3.	Trò chơi 3: Bé đếm giỏi	124
3.2.4.	Trò chơi 4: Ai tinh mắt.....	127
3.2.5.	Trò chơi 5: Tìm vật ẩn nấp	130
3.2.6.	Trò chơi 6: Bé nhìn thấy gì?	133
3.2.7.	Trò chơi 7: Bé tìm kí hiệu	135
3.2.8.	Trò chơi 8: Tìm chữ.....	138
3.2.9.	Trò chơi 9: Cuộc chạy đua giữa thỏ và rùa.....	141
3.3.	Trò chơi học tập với hành động làm thiếu - thừa	143
3.3.1.	Trò chơi 1: Ghép tranh	143
3.3.2.	Trò chơi 2: Khoét lỗ.....	146
3.3.3.	Trò chơi 3: Tách - gộp các nhóm đối tượng	149
3.3.4.	Trò chơi 4: Sắp xếp theo quy tắc	152
3.3.5.	Trò chơi 5: Thêm bớt.....	155
3.3.6.	Trò chơi 6: Ghép hình.....	158
3.3.7.	Trò chơi 7: Tìm phần còn thiếu.....	161

3.4.	Trò chơi học tập với hành động đóng vai.....	164
3.4.1.	Trò chơi 1: Bác nông dân chăm chỉ.....	164
3.4.2.	Trò chơi 2: Giúp mẹ đi chợ.....	167
3.4.3.	Trò chơi 3: Nhà thiết kế tài ba.....	170
3.4.4.	Trò chơi 4: Bé thi tài.....	172
3.4.5.	Trò chơi 5: Bác tài xế.....	175
3.4.6.	Trò chơi 6: Chúc mừng giáng sinh.....	178
3.4.7.	Trò chơi 7: Nhà sinh vật học nhí.....	181
3.5.	Trò chơi học tập với hành động đố - đoán.....	183
3.5.1.	Trò chơi 1: Sudoku hình hình học.....	183
3.5.2.	Trò chơi 2: Đi đường nào?.....	186
3.5.3.	Trò chơi 3: Chơi cùng những que kem.....	189
3.5.4.	Trò chơi 4: Nằm ở đâu?.....	191
3.5.5.	Trò chơi 5: Đố bé hình gì?.....	194
3.5.6.	Trò chơi 6: Vẽ nối liền.....	196
3.5.7.	Trò chơi 7: Tạo dáng.....	199
3.5.8.	Trò chơi 8: Xếp pom pom.....	202
3.5.9.	Trò chơi 9: Đây là chìa khóa đúng?.....	204
	KẾT LUẬN VÀ KHUYẾN NGHỊ.....	208
	TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	213

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

STT	Viết đầy đủ	Viết tắt
1	Giáo dục mầm non	GDMN
2	Giáo viên	GV
3	Giáo viên mầm non	GVMN
4	Kỹ năng	KN
5	Kỹ năng quan sát	KNQS
6	Mẫu giáo	MG
7	Quan sát	QS
8	Trò chơi	TC
9	Trò chơi học tập	TCHT

LỜI NÓI ĐẦU

Giáo dục phát triển năng lực nhận thức là một trong những vấn đề chủ yếu của giáo dục trí tuệ, là mục tiêu cơ bản của chương trình giáo dục MN hiện nay. Kỹ năng quan sát là KN nền tảng, là điều kiện cơ bản để các KN khác được hình thành và phát triển trong hoạt động nhận thức [1]. KNQS khác với bản năng QS thông thường, nó không phải là QS một cách ngẫu hứng hay ngẫu nhiên mà KNQS là năng lực vận dụng kinh nghiệm cá nhân và kiến thức nhằm QS các đối tượng một cách hiệu quả. Nếu trẻ có KNQS tốt thì sẽ giúp chúng tự tin, sẵn sàng tìm hiểu và khám phá thế giới xung quanh. KN này không tự nhiên mà có, nó phải được hướng dẫn, tập luyện và thực hiện thường xuyên ở các hoạt động giáo dục. KNQS được hình thành, phát triển thông qua thực hành, trải nghiệm và tương tác một cách tích cực, có chủ đích với các đối tượng. Để giúp trẻ phát triển KNQS cần thiết phải tổ chức cho trẻ trải nghiệm, tiếp xúc với đối tượng và tiến hành các hoạt động giáo dục KNQS cho trẻ. Giáo dục KNQS cho trẻ giúp trẻ xác định rõ mục đích, nhiệm vụ QS, biết cách tiến hành QS, sử dụng thời gian QS một cách hiệu quả và biết phát hiện, trình bày các kết quả QS được. Việc giáo dục phát triển KNQS cho trẻ 5-6 tuổi là phù hợp với đặc điểm, khả năng của trẻ và cần thiết để phát triển nhận thức cho trẻ.

Giai đoạn 5-6 tuổi diễn ra sự chuyển tiếp từ giáo dục MN lên giáo dục tiểu học, chuẩn bị cho trẻ chuyển từ hoạt động chủ đạo là “chơi” sang “học” ở cấp học tiếp theo. Trẻ cần chuẩn bị tốt các KN nền tảng cho hoạt động ở trường Tiểu học. TCHT là trò chơi có luật do người lớn nghĩ ra cho trẻ chơi, đòi hỏi trẻ phải thực hiện một quá trình hoạt động trí tuệ để giải quyết nhiệm vụ nhận thức được đặt ra trong nhiệm vụ chơi. Bên cạnh đó, TCHT còn chứa đựng các đặc điểm vốn có của trò chơi trẻ em: tính sáng tạo, tính tự nguyện, tự chủ và thỏa mãn nhu cầu cảm xúc của trẻ. Vì vậy, TCHT không chỉ đáp ứng nhu cầu hoạt động chủ đạo vui chơi ở trẻ 5-6 tuổi mà còn đáp ứng được sự chuẩn bị chuyển tiếp sang “học” là hoạt động chủ đạo cho trẻ khi vào lớp Một.

Để giáo dục KNQS cho trẻ MG 5-6 tuổi, GV có thể thực hiện thông qua nhiều con đường khác nhau trong đó con đường tổ chức TCHT là con đường chiếm ưu thế trong hình thành phát triển KNQS cho trẻ MG 5-6 tuổi. TCHT là hoạt động được trẻ thực hiện một cách tự nguyện; có tính mục đích, có chủ định trước của nhà giáo dục, có nhiệm vụ chơi và có luật chơi được xác định rõ ràng [4] nên có nhiều ưu thế trong việc giúp trẻ tập trung chú ý để thực hiện nhiệm vụ QS thông qua các nhiệm vụ học tập, giúp trẻ luyện tập và phát triển KN sử dụng cách thức QS, sử dụng thời gian QS, phát hiện và trình bày bày các vấn đề QS một cách hiệu quả.

KNQS và TCHT có mối quan hệ tác động qua lại với nhau. KNQS giúp trẻ có được những thông tin về đặc điểm, tính chất của thế giới quan trong quá trình thực hiện các nhiệm vụ của TCHT. Ngược lại, chính TCHT là nơi để các giác quan và các hoạt động tâm lý của cá nhân trong quá trình QS được tập luyện, từ đó KNQS ở trẻ được phát triển. TCHT giúp hỗ trợ tích cực cho trẻ MG 5-6 tuổi chuẩn bị khả năng học tập và sẵn sàng chuyển tiếp vào Tiểu học. Như vậy, KNQS của trẻ có ảnh hưởng tích cực đến chất lượng và hiệu quả tham gia TCHT và chất lượng TCHT ảnh hưởng rất nhiều đến giáo dục KNQS cho trẻ.

Trên thực tế, việc giáo dục KNQS cho trẻ MG 5 - 6 tuổi qua TCHT ở trường MN tuy đã được quan tâm nhưng hiệu quả chưa đạt được như mong muốn, vẫn còn một số bất cập như: GV thường quan tâm nhiều hơn đến các mục tiêu giáo dục nhận thức mà bỏ quên mất con đường, phương tiện để trẻ nhận thức được đó là KNQS. Do đó họ chưa thật sự tập trung giáo dục KNQS cho trẻ 5-6 tuổi ở trường MN. Bên cạnh đó, các TCHT có nội dung phù hợp để giáo dục KNQS chưa nhiều hoặc nội dung của TCHT chưa phù hợp (thấp hơn hoặc cao hơn) so với khả năng nhận thức, khả năng QS của trẻ; GV chưa nắm chắc biện pháp kích thích nhu cầu tham gia, khám phá và QS của trẻ khi chơi TCHT; chưa có hướng dẫn về cách thiết kế TCHT giáo dục KNQS cho trẻ MG 5-6 tuổi; môi trường chơi chưa hấp dẫn, tích cực; hình thức chơi còn đơn điệu và chưa linh hoạt... Do đó, việc nghiên cứu đề xuất biện pháp giáo dục KNQS cho trẻ MG 5-6 tuổi qua TCHT là vô cùng cần thiết và cấp bách.

Mặc dù đã có không ít công nghiên cứu về KNQS ở trẻ MG, tuy nhiên sử dụng TC nói chung và TCHT nói riêng như là con đường, cách thức để giáo dục KN này ở trẻ 5-6 tuổi vẫn còn là khoảng trống, chưa có công trình nào đi sâu nghiên cứu về giáo dục KNQS cho trẻ MG qua TCHT, đặc biệt là biện pháp giáo dục KNQS cho trẻ MG 5-6 tuổi qua TCHT.

Chính vì vậy, nghiên cứu ***“Giáo dục kỹ năng quan sát cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi qua trò chơi học tập”*** được biên soạn với mong muốn đề xuất một số biện pháp giáo dục KNQS cho trẻ MG 5 - 6 tuổi qua TCHT nhằm nâng cao KNQS của trẻ, góp phần phát triển nhận thức và chuẩn bị cho trẻ sẵn sàng vào học lớp Một.

Cuốn sách được cấu trúc gồm 3 phần:

Phần 1. Trò chơi học tập với việc giáo dục kỹ năng quan sát cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi

Phần 2. Biện pháp giáo dục kỹ năng quan sát cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi qua trò chơi học tập.

Phần 3. Hệ thống trò chơi học tập giúp phát triển kỹ năng quan sát của trẻ 5-6 tuổi

Mặc dù tác giả đã rất cố gắng trong quá trình biên soạn nhưng cuốn sách không tránh khỏi những thiếu sót nhất định. Rất mong nhận được sự đóng góp ý kiến của bạn đọc để cuốn sách được hoàn thiện hơn trong lần tái bản.

Tác giả